

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

Кафедра фізіології людини і тварин

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної і навчальної
роботи та рекрутації

проф. Гаврилюк С. В. _____

Протокол № __ від _____ 2019 р.

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

ПСИХОФІЗІОЛОГІЯ ЛЮДИНИ

підготовки бакалавра

спеціальності 01 «Освіта»

освітньої програми (спеціалізації) 014 «Середня освіта (Біологія)»

Луцьк – 2019

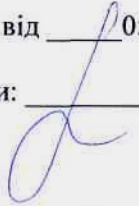
Програма навчальної дисципліни «Психофізіологія людини» підготовки бакалавра, галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» за освітньою програмою «Біологія»

Розробник: Козачук Н.О., професор кафедри фізіології людини і тварин, доктор біологічних наук, доцент

Рецензент: Омельковець Я.А., кандидат біологічних наук, доцент кафедри зоології

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри фізіології людини і тварин

протокол № 1 від 05.09 2018 р.

Завідувач кафедри: (Моренко А.Г.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією факультету біологічного факультету

протокол № 5 від 16.01 2019 р.

Голова науково-методичної

комісії факультету (Шварц Л.О.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Для студентів денної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Біологія»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 «Освіта» 014 «Середня освіта» «Біологія» «Бакалавр»	Вибіркова
Кількість годин/кредитів __120__/_4__		Рік навчання __4__
		Семестр __6-ий__
		Лекції __26__ год.
		Практичні (семінарські) __-__ год.
		Лабораторні __20__ год.
ІНДЗ: <u>немає</u>		Індивідуальні __-__ год.
		Самостійна робота __66__ год.
		Консультації __8__ год.
	Форма контролю: залік	

Для студентів заочної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Біологія»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Заочна форма навчання	01 «Освіта» 014 «Середня освіта» «Біологія» «Бакалавр» «Бакалавр»	Вибіркова
Кількість годин/кредитів _120__/_4_		Рік навчання____5__
		Семестр_10-ий__
		Лекції_18__ год.
		Практичні (семінарські) __ год. Лабораторні ____10__ год.

ІНДЗ: немає		Індивідуальні __-__ год.
		Самостійна робота _40_ год.
		Консультації __40__ год.
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Мета викладання навчальної дисципліни полягає у формуванні в студентів уявлення про фізіологічні механізми, принципи і закономірності психічної діяльності і поведінки людини.

Основними завданнями навчальної дисципліни є:

- оволодіти теоретико-методологічними основами психофізіології людини;
- оволодіти сучасними методами дослідження психофізіологічних функцій;
- сформулювати уявлення про сучасний стан розвитку психофізіології.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях: основні терміни і поняття психофізіології; сучасні фізіологічні методи дослідження психіки і поведінки; основи теорії функціональних систем; основи теорії нейронних мереж; принципи організації нейронів кори великих півкуль; онтогенез психофізіологічних функцій.

Крім того студенти повинні вміти характеризувати інтегративну діяльність мозку; розпізнавати загальні закономірності фізіологічних процесів, станів та властивостей вищої нервової діяльності; визначити за фізіологічними показниками ступінь функціональної напруженості стану організму; використовувати методи дослідження психофізіологічних функцій.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Програма змістових модулів

Змістовий модуль 1. Психофізіологія функціональних станів та емоцій

Тема 1. Предмет і завдання психофізіології.

Історія становлення психофізіології. Основні джерела психофізіології. Предмет і завдання психофізіології. Методи психофізіологічних досліджень.

Тема 2. Фізіологічні основи сприйняття та фізіологічні основи поведінки.

Структурно-функціональна організація сенсорних систем. Класифікація рецепторів. Рецепторний акт первинно- і вторинно-чутливих рецепторів. Сенсорні шляхи. Коркові сенсорні проекції. Принципи кодування інформації. Суть понять «відчуття» і «сприйняття». Абсолютний і диференційний пороги. Психофізичний закон.

Суть поняття «поведінка» Вроджені і набуті форми поведінки. Інстинкти. Безумовні рефлекси. Умовні рефлекси. Динамічний стереотип. Потреби. Функціональна система як основа поведінкового акту.

Тема 3. Фізіологічні механізми емоцій.

Класифікація емоцій. Теорії емоцій. Нейронні механізми емоцій. Нейрохімія емоцій. Лицева експресія як засіб невербального спілкування.

Тема 4. Психофізіологія сну.

Значення сну. Фізіологічні характеристики сну. Нейрофізіологічні механізми сну. Сон і консолідація енграм. Сновидіння. Патологічні форми сну. Гіпноз.

Тема 5. Фізіологічні механізми свідомості.

Природа свідомості. Самосвідомість. Нейронні механізми усвідомлюваних і неусвідомлюваних психічних процесів. Теорії свідомості. Фізіологічні механізми мислення.

Тема 6. Фізіологічні основи креативності.

Поняття креативності. Види творчих здібностей. Теорії креативності. Нейрофізіологічні основи креативності.

Змістовий модуль 2. Психофізіологія пізнавальної сфери.

Тема 7. Фізіологічні основи пам'яті.

Види пам'яті. Фізіологічні механізми короткочасної пам'яті. Фізіологічні основи довготривалої пам'яті. Вікові особливості пам'яті.

Тема 8. Фізіологічні механізми мови.

Сигнальні системи дійсності. Мовні центри. Молекулярно-генетичні основи мови.

Тема 9. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.

Функції лівої півкулі. Функції правої півкулі. Особливості функціонування мозку у шульгів. Міжпівкулева взаємодія.

Тема 10. Фізіологічні основи уваги.

Види уваги. Характеристики уваги. Фізіологічні механізми довільної і мимовільної уваги.

Тема 11. Психофізіологія індивідуальних відмінностей.

Історія становлення вчення про типи вищої нервової діяльності. Роль дослідження умовних рефлексів у виділенні типів вищої нервової діяльності. Темперамент і характер. Типи темпераменту. Типи поведінки.

Тема 12. Статеві особливості психофізіологічних функцій.

Статевий диморфізм нервової системи людини. Статеві відмінності у функціонуванні мозку чоловіків і жінок. Статеві відмінності когнітивних процесів чоловіків і жінок.

4.2. Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Для студентів денної форми навчання галузі знань галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Біологія»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Лаб.	Конс.	Сам. роб.
Змістовий модуль 1. Психофізіологія функціональних станів та емоцій.					
Тема 1. Предмет і завдання психофізіології.	7	2	-	-	5
Тема 2. Фізіологічні основи сприйняття та фізіологічні основи поведінки.	9	2	2	-	5
Тема 3. Фізіологічні механізми емоцій.	12	2	4	-	6
Тема 4. Психофізіологія сну.	9	2	2	-	5
Тема 5. Фізіологічні механізми свідомості.	11	4	-	2	5

Тема 6. Фізіологічні основи креативності.	12	2	2	2	6
Разом за змістовим модулем 1	60	14	10	4	32
Змістовий модуль 2. Психофізіологія пізнавальної сфери.					
Тема 7. Фізіологічні основи пам'яті.	11	2	4	-	5
Тема 8. Фізіологічні механізми мови.	8	2	-	1	5
Тема 9. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.	9	2	-	1	6
Тема 10. Фізіологічні основи уваги.	12	2	4	-	6
Тема 11. Психофізіологія індивідуальних відмінностей.	10	2	2	-	6
Тема 12. Статеві особливості психофізіологічних функцій.	10	2	-	2	6
Разом за змістовим модулем 2	60	12	10	4	34
Усього годин	120	26	20	8	66

Для студентів заочної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Біологія»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лек.	Лаб.	Конс.	Сам. роб.
Змістовий модуль 1. Психофізіологія функціональних станів та емоцій.					
Тема 1. Предмет і завдання психофізіології.	9	2	-	3	4
Тема 2. Фізіологічні основи сприйняття та фізіологічні основи поведінки.	13	4	2	3	4
Тема 3. Фізіологічні механізми емоцій.	9	-	2	4	3
Тема 4. Психофізіологія сну.	7	-	-	4	3
Тема 5. Фізіологічні механізми свідомості.	8	2	-	3	3
Тема 6. Фізіологічні основи креативності.	8	-	2	3	3
Разом за змістовим модулем 1	54	8	6	20	20
Змістовий модуль 2. Психофізіологія пізнавальної сфери.					
Тема 7. Фізіологічні основи пам'яті.	9	2	-	4	3
Тема 8. Фізіологічні механізми мови.	9	2	-	4	3
Тема 9. Функціональна асиметрія великих півкуль головного мозку.	11	2	2	3	4
Тема 10. Фізіологічні основи уваги.	7	-	-	3	4

Тема 11. Психофізіологія індивідуальних відмінностей.	10	2	2	3	3
Тема 12. Статеві особливості психофізіологічних функцій.	8	2	-	3	3
Разом за змістовим модулем 2	54	10	4	20	20
Усього годин	108	18	10	40	40

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

Для студентів денної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Біологія»

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Методи психофізіологічних досліджень.	11
2	Класифікація рецепторів.	11
3	Безумовні рефлекси.	11
4	Лицева експресія як засіб невербального спілкування.	11
5	Історія становлення вчення про типи вищої нервової діяльності.	11
6	Види творчих здібностей.	11
	Разом	66

Для студентів заочної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Біологія»

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Фізіологічні основи креативності.	5
2	Класифікація рецепторів.	5
3	Безумовні рефлекси.	4
4	Методи психофізіологічних досліджень.	4
5	Історія становлення вчення про типи вищої нервової діяльності.	4
6	Фізіологічні механізми емоцій.	5
7	Фізіологічні основи уваги.	4
8	Психофізіологія сну.	5
9	Фізіологічні механізми свідомості.	4
	Разом	40

ІНДЗ не передбачене.

Для студентів денної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Біологія»

Для студентів заочної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Біологія»

Шкала оцінювання (національна та ECTS)

8

1 – 59	Незадовільно	Не зараховано (з можливістю повторного складання)
--------	--------------	--

Критерії оцінювання

Для студентів денної форми навчання галузі знань бакалавра, галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Біологія»

Поточний контроль знань здійснюється шляхом виконання тестових завдань, які максимально оцінюються в три бали.

Практичні навички (виконання практичної роботи) оцінюються за результатами виконання практичних робіт. Максимальна кількість балів за виконання роботи – 1 бал. Загалом за усі практичні роботи – 10 балів. Практична робота може бути оцінена, якщо студент виконав всі завдання, оформив роботу, зробив висновки.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) проводиться письмово. Модульний зріз передбачає розв'язання 15 тестових завдань, які складаються на основі лекційного курсу, практичних робіт і питань, які виносяться на самостійне опрацювання. Правильне розв'язання тестового завдання оцінюється в 2 бали. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за один модульну контрольну роботу – 30 балів (загалом 60 балів за дві модульні контрольні роботи).

Підсумковий контроль – залік. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає залік у формі тестування. При цьому на залік вноситься 60 балів, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Для отримання заліку потрібно набрати не менше 60 балів за 100-бальною шкалою. У відомості та індивідуальному навчальному плані студента в графі «оцінка за національною шкалою» робиться запис «зараховано».

Для студентів заочної форми навчання галузі знань бакалавра, галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Біологія»

Поточний контроль знань здійснюється шляхом виконання тестових завдань (всього 30 балів).

Практичні навички (виконання практичної роботи) оцінюються за результатами виконання практичних робіт. Максимальна кількість балів за виконання роботи – 2 бали. Загалом за усі практичні роботи – 12 балів. Практична робота може бути оцінена, якщо студент виконав всі завдання, оформив роботу, зробив висновки.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) проводиться письмово. Модульний зріз передбачає розв'язання 15 тестових завдань, які складаються на основі лекційного курсу, практичних робіт і питань, які виносяться на самостійне опрацювання. Правильне розв'язання тестового завдання оцінюється в 2 бали. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за один модульну контрольну роботу – 30 балів (загалом 60 балів за дві модульні контрольні роботи).

Підсумковий контроль – залік. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає залік у формі тестування. При цьому на залік вноситься 60 балів, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Для отримання заліку потрібно набрати не менше 60 балів за 100-бальною шкалою. У відомості та індивідуальному навчальному плані студента в графі «оцінка за національною шкалою» робиться запис «зараховано».

Для студентів заочної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Біологія»

Поточний контроль знань здійснюється шляхом виконання тестових завдань (всього 18 балів).

Практичні навички (виконання практичної роботи) оцінюються за результатами виконання практичних робіт. Максимальна кількість балів за виконання роботи – *4 бали*. Загалом за усі практичні роботи – *12 балів*. Практична робота може бути оцінена, якщо студент виконав всі завдання, оформив роботу, зробив висновки.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) проводиться письмово. Модульний зріз передбачає розв'язання 15 тестових завдань, які складаються на основі лекційного курсу, практичних робіт і питань, які виносяться на самостійне опрацювання. Правильне розв'язання тестового завдання оцінюється в *2 бали*. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за один модульну контрольну роботу – *30 балів* (загалом 60 балів за дві модульні контрольні роботи).

Підсумковий контроль – залік. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає залік у формі тестування. При цьому на залік виносяться *60 балів*, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Для отримання заліку потрібно набрати не менше 60 балів за 100-бальною шкалою. У відомості та індивідуальному навчальному плані студента в графі «оцінка за національною шкалою» робиться запис «зараховано».

Список джерел

1. Александров Ю.И.(ред.) Психофизиология. - СПб.: Питер, 2003. - 496с.
2. Бехтерева Н.П. Магия мозга и лабиринты жизни. – М.: АСТ.: СПб.: Сова, 2007.- 383с.
3. Блум Ф., Лейзерсон А., Хофстедтер Л. Мозг, разум и поведение. М., 1988.
4. Брагина Н. Н., Доброхотова Т. А. - Функциональные асимметрии человека. - М:
5. В.І. Кравченко, С.А. Данилов – К. : ООО «Інтерсервіс», 2011. – 329 с.
6. Возникновение человека. М., 1977-79. Т. 1-5.
7. Изард Ч. Психология эмоций. СПб., 1999.
8. Левонтин Р. Человеческая индивидуальность: Наследственность и среда. М., 1993.
9. Линден Ю. Обезьяны, человек и язык. М., 1981.
10. Лурия А. Р. Основы нейропсихологии. М., 1973.
11. Макаруч, М. Ю. Психофізіологія: навчальний посібник / М. Ю. Макаруч, Т. В. Куценко,
12. Медицина, 1988. -240с. Жуков Д.А. Биология поведения: гуморальные механизмы. – СПб.: Речь, 2007.
13. Спрингер С., Дейч Г. Левый мозг, правый мозг. М., 1983.
14. Харрисон Дж., Уайнер Дж., Таннер Дж., и др. Биология человека. М., 1979.